

nota

TER ONDERTEKENING

Aan: MOCW, SCM, MPVO

Middelbaar Beroeps
Onderwijs

Van

Persoonsgegevens

Datum

18 juni 2024

Referentie

46550265

Bijlagen

Intern OCW afgestemd

DE, MenC

Interdepartementaal

afgestemd

BZK, SZW

Kamerbrief Verkenning aanpak basisvaardigheden volwassenen vanaf 2025

Aanleiding

- Aan de Kamer is toegezegd om voor de zomer een brief te sturen met de uitkomsten van een verkenning naar de aanpak van basisvaardigheden van volwassenen vanaf 2025. De huidige aanpak in het programma Tel mee met Taal loopt eind 2024 af.
- Conform uw akkoord (MPVO) op de nota van 21 mei jl.¹ wordt de verkenning 'neutraal' aan de Kamer aangeboden, waarmee deze klaar ligt voor het nieuwe kabinet om desgewenste keuzes op te baseren voor de toekomst.
- U gaat in de brief ondertussen ook nog in op de toezeggingen die zijn gedaan over het borgen van de 'basis' van de huidige aanpak en de uitvoering die u daar op een 'beleidsarme' manier aan geeft. Daarmee biedt u gemeenten het perspectief dat zij nodig hebben om het fundament van de lopende aanpak na 2024 overeind te kunnen houden.

Geadviseerd besluit

1. U wordt verzocht akkoord te gaan met verzending van de brief.

MPVO zal de brief ondertekenen en mede aanbieden namens de betrokken bewindspersonen van OCW.

Kernpunten

In de brief informeert u de Tweede Kamer over de vervolgaanpak langs de volgende opbouw:

- U neemt de Kamer mee in de **koers die uw ambtsvoorganger heeft ingezet** met de lopende aanpak van basisvaardigheden volwassenen en hoe hij de opbrengsten van de aanpak wilde borgen na afloop van het programma Tel mee met Taal 2020-2024 (Kamerbrief van 14 juli 2023²). U herhaalt daarvoor enkele eerder gedane toezeggingen over de continuering van financiering van gemeenten voor deze aanpak, de bijbehorende regionale samenwerking en dat de Rijksoverheid ondersteuning zal blijven bieden aan gemeenten bij de implementatie van hun beleid.

¹ Prozanummer: 46066872

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2022-2023, 28 760, nr. 114

- Ter **uitvoering van de toezeggingen** noemt u enkele concrete instrumenten uit de huidige aanpak die u geheel of gedeeltelijk continueert in 2025 en die nog niet in de vorige Kamerbrief waren uitgewerkt. Dit gaat om het beschikbaar houden van middelen voor centrumgemeenten om de aanpak van basisvaardigheden ook in 2025 nog te coördineren en om een instellingssubsidie aan Stichting Lezen en Schrijven (LES) voor ondersteuning van gemeenten in 2025.
- U biedt de **toekomstverkenning** verder 'neutraal' aan. Met de verkenning worden opties geschetst voor een mogelijk vervolg in het beleid. Het nieuwe kabinet kan op basis van de verkenning besluiten of en met welke ambitie het de aanpak wil bijbuigen.

Achtergrond

In het kort: aanpak basisvaardigheden van volwassenen

- In Nederland beheersen ongeveer **2,5 miljoen mensen** de basisvaardigheden onvoldoende. Daardoor zijn zij vaak minder duurzaam inzetbaar voor werk, hebben zij minder bestaanszekerheid en soms moeite om zich zelfstandig te redden in de samenleving³.
- De huidige aanpak voor basisvaardigheden van volwassenen richt zich op drie basisvaardigheden: **geletterdheid, gecijferdheid en digitale vaardigheden**. Gemeenten krijgen vanuit het Rijk middelen (ongeveer 90 miljoen euro per jaar vanuit de Wet Educatie en Beroepsonderwijs) om (gratis) cursussen aan te bieden aan inwoners die moeite hebben met hun basisvaardigheden.
- Dit **cursusaanbod** en de coördinatie organiseren gemeenten in regionaal verband (op het niveau van de arbeidsmarktregio). Ze werken onderling samen en ook met andere organisaties zoals bibliotheken, welzijnsorganisaties en werkgevers om het juiste aanbod te creëren en om kennis en expertise te delen.
- In aanvulling op de inzet vanuit gemeenten, bood het Rijk de afgelopen jaren extra ondersteuning via het **programma Tel mee met Taal (2020-2024)**. Dit bestond uit het bieden van expertise en begeleiding aan gemeenten via de Stichting Lezen en Schrijven (LES). Tevens werden daarmee projecten bekostigd op het gebied van bijvoorbeeld monitoring, taalhuizen, ervaringsdeskundigen en een subsidieregeling gericht op werkgevers en ouders.

Inzet beschikbare middelen en toezeggingen

- De programmamiddelen die de afgelopen vier jaar beschikbaar waren ter hoogte van ongeveer 25 miljoen euro vallen na 2024 terug naar 12,9 miljoen euro voor het jaar 2025 en vanaf 2026 is dat 13,2 miljoen⁴.
- Dit budget wordt in 2025 aangewend voor de financiering van de coördinatiemiddelen voor centrumgemeenten en subsidie aan LES gefinancierd. Daarmee kunt u uitvoering geven aan de toezeggingen over ~~het borgen van de basisinfrastructuur~~ onder de regionale aanpak en het

³ Het aantal van 2,5 miljoen is gebaseerd op cijfers van het PIAAC-onderzoek uit 2013. Op 10 december dit jaar komt het nieuwe PIAAC-onderzoek uit. De uitkomsten zijn nog onbekend, maar het is de verwachting dat de groep volwassenen met beperkte basisvaardigheden groot blijft.

⁴ Onder voorbehoud van de goedkeuring van het parlement voor de eerste supplettoire begroting van 2024.

bieden van ondersteuning vanuit het Rijk. De exacte hoogte van de beschikbare middelen voor coördinatiekosten bij gemeenten worden in overleg met BZK en SZW nog nader bepaald en kunnen daarom nog niet in deze brief aangekondigd worden.

- Door beperkt resterend budget en door de mogelijke effecten van de subsidietaakstelling uit het hoofdlijnenakkoord, is naar verwachting beperkte ruimte over voor verschillende projecten en subsidies die nu nog in het huidige programma zitten.
- In de brief staan geen nieuwe toezeggingen met aanvullende budgettaire consequenties.

Datum
17 juni 2024

nota

TER BESLUITVORMING

Aan: MPVO

Middelbaar Beroeps
Onderwijs

Van

Persoonsgegevens

Datum

23 april 2024

Referentie

45659591

Bijlagen

Vervolgaanpak basisvaardigheden volwassenen na 2024

Aanleiding

Met de Kamerbrief van juli 2023 *Voortgang en tussenevaluatie vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020 – 2024*¹ is aangekondigd onverminderd in te blijven zetten op het versterken van basisvaardigheden van volwassenen, de regionale aanpak met (contact)gemeenten te behouden en een toekomstverkenning voor na 2024 te starten. U bent primair verantwoordelijk voor deze verkenning, waarin ook uw collega-bewindslieden van OCW, SZW, BZK en VWS zijn aangesloten.

Aan de Kamer is toegezegd dat zij nog in de eerste helft van 2024 wordt geïnformeerd over de beoogde aanpak na 2024. Wij vragen u in deze nota om akkoord te gaan met het proces om de uitkomsten van de verkenning aan te bieden aan de Kamer en dit als basis voor een vervolgaanpak mee te geven aan het volgende kabinet. Voordat de Kamerbrief wordt uitgestuurd, ontvangt u nog een nota met de uitkomsten van de verkenning om aan te bieden aan de Kamer.

Geadviseerd besluit

1. Gaat u akkoord met het proces om de uitkomsten van de verkenning aan te bieden aan de Kamer en dit als basis voor een vervolgaanpak mee te geven aan het volgende kabinet?
2. Gaat u akkoord met het organiseren van een bestuurlijk overleg met de VNG voor de zomer?

Toelichting

Ad 1. De verkenning

- In de afgelopen periode is bij gemeenten, partners en het Rijk verkend hoe de aanpak van basisvaardigheden volwassenen er na 2024 verder uit zou moeten zien. Deze verkenning is aangekondigd in de vorige Kamerbrief van juli 2023.
- In de verkenning is voortgebouwd op de basis die in de Kamerbrief is geschetst voor doorontwikkeling vanaf 2025. We moeten ook na 2024 werken aan kwalitatief aanbod, zorgen voor bereik en goede samenwerking in de regio. Hiervoor zijn VNG en de gemeenten (als uitvoerder op de aanpak van basisvaardigheden) belangrijke partners.
- Het Rijk moet volgens de verkenning duidelijker maken wat de opgave is waar gemeenten voor staan en wat er in regionale plannen moet zitten. Het Rijk moet helder omschrijven wat de inhoud is van de regieopgave voor gemeenten. Daarbij is een goede balans nodig tussen heldere kaders en gemeentelijke autonomie. Tevens is een balans nodig tussen volledige

¹Tweede Kamer, vergaderjaar 2022-2023, 28760, nr. 114

helderheid bieden en ruimte laten voor maatwerk en doorontwikkeling.

Datum
23 april 2024

In de verkenning zitten meerdere keuzes voor de inrichting van het vervolg, die nadere besluitvorming door een volgend kabinet vergen (zie inhoudelijk verder onder 'achtergrond'). Het voorstel is om de verkenning langs deze lijn aan de Kamer aan te bieden.

Ad 2. Bestuurlijk overleg met VNG over hoofdlijnen vervolgaanpak

- De VNG heeft ambtelijk aangegeven om nog vóór de Kamerbrief met u bestuurlijk overleg te willen voeren. Gemeenten weten graag waar zij aan toe zijn.
- Voor hen is het van belang dat zij een vervolgaanpak kunnen inrichten met gelijkblijvende middelen. De beschikbare middelen voor een vervolgprogramma zijn vooralsnog echter beperkt (zie verder onder 'achtergrond').
- De VNG zal de verkenning ook in dit licht plaatsen. We verwachten dat de VNG zich inhoudelijk op hoofdlijnen zal herkennen in de conclusies van de verkenning, maar dat de doorontwikkeling van de opgave ook kritisch zal worden bekeken op de verhouding tussen taken en middelen.
- U kunt het gesprek met VNG benutten om aan te geven wat u als demissionair minister nog kunt doen en wat u aan een volgend kabinet over laat. Net als besluitvorming over de inhoud van de verkenning, is besluitvorming over (extra) middelen dan aan het volgende kabinet. U kunt dit desgewenst expliciteren bij het aanbieden van de verkenning aan de Kamer.

Achtergrond

Reeds ingezette lijn in Kamerbrief juli 2023

- In de Kamerbrief van juli 2023 is de voortgang van het lopende programma Tel mee met Taal (TmmT) beschreven. Uit monitoring onder verschillende partners (gemeenten, bibliotheken, aanbieders, welzijnsorganisaties en werkgevers) blijkt dat er tevredenheid is over het verbeterd inzicht in de kwaliteit van het aanbod. Tevens vindt een meerderheid van betrokkenen dat er in hun regio beter wordt samengewerkt tussen gemeenten, bibliotheken, aanbieders, welzijnsorganisaties en werkgevers. Er zijn ook veel acties ondernomen om de samenwerking te verbeteren. De doelstelling die zich richt op het vergroten van het bereik, vraagt meer aandacht. Met name de doelgroep met Nederlands als eerste taal (NT1) blijft moeilijk te bereiken. In de brief is beschreven dat extra inzet wordt gepleegd op het bereik, o.a. via een communicatiecampagne, het Expertisepunt Basisvaardigheden en via taalambassadeurs.
- De aanpak van basisvaardigheden is een kwestie van lange adem. De doelgroep van de aanpak is groot: 2,5 miljoen volwassenen met beperkte basisvaardigheden. Het gaat ook om een diverse doelgroep die met verschillende oplossingen zijn geholpen. Daarom is er een meer duurzame en structurele aanpak van basisvaardigheden nodig, waarbij een stevige samenwerking met departementen zoals BZK en SZW van belang is.
- In de brief is aangegeven dat we in het vervolg spreken over het versterken van 'basisvaardigheden van volwassenen' in plaats van 'laaggeletterdheid'. Het heeft een positievere insteek en het maakt duidelijk dat het gaat om meer dan alleen voldoende taalvaardigheid. Het gaat ook om rekenen en digitale

vaardigheden. In de Kamerbrief is al aangegeven dat de terminologie goed aansluit bij het masterplan basisvaardigheden in het funderend onderwijs en bij de aanpak basisvaardigheden voor het mbo dat in het verlengde hiervan ligt. Met volwassenen bedoelen we de groep NT1 en NT2 die via volwasseneneducatie een cursus basisvaardigheden volgen. Gemeenten kopen deze trajecten in bij mbo-instellingen of private aanbieders.

- We moeten ook na 2024 werken aan kwalitatief aanbod, zorgen voor bereik en goede samenwerking in de regio.
- Het is te vroeg om de regie voor de aanpak volledig bij gemeenten te leggen. Daarom is besloten om de financiering via de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (vanaf 2024 jaarlijks €90 mln. WEB-middelen) te handhaven in plaats van overheveling van deze middelen naar het Gemeentefonds.
- Deze middelen blijven naar contactgemeenten gaan, die een coördinerende rol vervullen in de aanpak. Ook na 2024 zullen regio's plannen opstellen voor de regionale aanpak basisvaardigheden.
- Om gemeenten meer handen en voeten te geven aan de regionale opdracht, zal het Rijk helderheid moeten bieden over de inhoudelijke inzet die van gemeenten wordt gevraagd. Het Rijk zal helder maken hoe de aanpak door gemeenten er na 2024 uit moet komen te zien en op welke ondersteuning gemeenten kunnen rekenen. De verkenning heeft hier een aantal scenario's voor opgeleverd. Een volgend kabinet zal een scenario kiezen en verder uitwerken.

Inhoudelijke richting van de verkenning

- Voor de verkenning zijn veel partijen geconsulteerd, waaronder betrokken departementen, gemeenten, maatschappelijke organisaties en cursusaanbieders. Zij bevestigen dat de beleidsontwikkeling niet moet stoppen na afloop van het huidige programma, de urgentie voor het versterken van basisvaardigheden voor volwassenen onverminderd hoog is, de problematiek onverminderd groot is (zo nodig groter door vergrijzing en migratie) en dit een landelijke en lokale aanpak vereist.
- De verkenning bevestigt draagvlak voor een brede visie waarin verschillende basisvaardigheden aandacht krijgen. Naast geletterdheid, gaat het ook om digitale vaardigheden en gecijferdheid. Burgerschap is hier vooralsnog geen onderdeel van. Op geletterdheid, gecijferdheid en digitale vaardigheden moet duidelijker inzet gepleegd worden door gemeenten, waarbij ook meer ruimte is voor combinaties tussen deze drie basisvaardigheden en andere leerwensen.
- In een vervolgaanpak moet goed worden gekeken naar aansluiting voor de hand ligt op masterplan basisvaardigheden po/vo en de aanpak basisvaardigheden mbo, om zo een samenhangende en sector-overstijgende aanpak basisvaardigheden te realiseren met een consistente doorlopende lijn. Tegelijk is het ook goed om scherp te maken waar juist verschillen in aanpak nodig zijn. Zo zijn de leerwensen en context waarin wordt geleerd voor jongeren (initieel, formeel, vaak voltijds) vaak anders dan volwassenen (meestal post-initieel, informeel, niet-voltijds).
- Gemeenten moeten de verbetering van basisvaardigheden op lokaal niveau veel meer integraal aanpakken. Niet alleen vanuit Educatie, maar ook via andere sociale opgaves. Zij verwachten dat het Rijk dit op landelijk niveau ook

doet. Het Rijk maakt daarom een integrale beleidsvisie en werkt hierop interdepartementaal samen, in ieder geval met BZK en SZW. Zij koppelt in haar beleidsontwikkeling voor basisvaardigheden aan andere maatschappelijke opgaves waarvoor gemeenten vaak al een rol hebben in het sociaal domein, armoede, schulden/financiën, onderwijs/preventie, publieke gezondheid en digitalisering.

- De ondersteuning vanuit het Rijk vindt gericht plaats. Voor 2025 is een instellingssubsidie toegekend aan Stichting Lezen en Schrijven voor de ondersteuning van gemeenten. Dit vanwege de deskundigheid en expertise van LES op basisvaardigheden. Op welke wijze het Rijk eventuele ondersteuning vanuit LES aan individuele gemeenten voortzet na 2025, is de komende periode onderwerp van gesprek tussen Rijk, gemeenten en LES. De kennisdeling, het netwerken en het leren onder gemeenten moet worden verbeterd. Dit is nodig om de aanpak te verduurzamen.

Vervolgproces met gemeenten en andere partners

- De Kamerbrief van vorig jaar is door VNG goed ontvangen op het punt van de continuïteit van de aanpak en de zekerheid over (verhoogde) WEB-middelen.
- Naast de WEB-middelen, ontvingen contactgemeenten gedurende de looptijd van TmmT tijdelijke middelen voor extra inzet op regionale coördinatie (deze decentralisatie-uitkering liep uiteindelijk op tot €7 mln. in 2024). Deze middelen stoppen in principe na 2024. Het programmabudget voor TmmT daalt na 2024 van €25 mln naar ca. €13 mln. structureel.
- Gemeenten veronderstellen dat doorgaan met de regionale coördinatie van de aanpak, zoals aangekondigd in de vorige Kamerbrief, ook betekent dat de programmamiddelen daarvoor in een vervolgaanpak zullen blijven bestaan. Besluitvorming hierover zal door een volgend kabinet moeten worden gedaan.
- Ook op inhoud is een gesprek met gemeenten (en andere partners) nodig. Het nieuwe kabinet zal samen met gemeenten, Rijk en andere partners moeten optrekken bij de uitwerking van de adviezen van de verkenning. Gegeven de genoemde opgaven zijn BZK en SZW cruciale partners in deze opgave op landelijk niveau.
- Dit zou bijvoorbeeld middels een gezamenlijke 'werkagenda' kunnen voor de periode 2024-2028. Omdat het tijd kost om de geschetste ontwikkelingen te realiseren, vraagt het om een iteratief proces van beleidsontwikkeling en het (bijvoorbeeld jaarlijks) kunnen bijsturen van beleid en resultaten wanneer actuele ontwikkelingen daar om vragen.